

Diskussie:

PROF. GROVE OOR WINSBEREKENING

Omdat daar in die praktiese sakelewe en in die teoretiese denke soveel verwarrende betekenis aan die begrip wins toegeken word en veral omdat ekonome, bedryfsekonome en rekenmeesters so dikwels van mekaar verskil m.b.t. die berekening van die wins van 'n onderneming, het ek met groot belangstelling die standpunt van prof. Grové¹⁾ bestudeer. Die belangrikheid van die standpunt wat hy stel regverdig 'n paar opmerkinge daaromtrent.

As uitgangspunt kies prof. Grové wat hy „die formele definisie van wins” noem, naamlik: „Wins=Onttrekkings gedurende 'n spesifieke periode plus netto waarde aan die einde van dié periode minus nettowaarde aan die begin van dié periode”. Uit hierdie definisie bereken hy dan die sg. „ekonomiese juiste wins”.

Alhoewel hierdie definisie algemeen aanvaarbaar is in 'n formele sin (mits die regte interpretasie aan die begrippe geheg word), word die leser onder die indruk gelaat dat dit ook wel algemeen aanvaar word, veral in die ekonomie. Dit is egter nie die geval nie (in die bedryfs-ekonomie miskien wel) omdat ekonome gewoonlik 'n alternatiewe definisie kies, naamlik: Wins Alle inkomstes gedurende 'n bepaalde periode minus alle kostes wat aangegaan was vir die verkryging van daardie inkomstes.²⁾

Uit 'n formele oogpunt is daar miskien nie veel verskil tussen hierdie definisies nie en kan die een na die ander herlei word maar vir praktiese

winsberekening verskil die alternatiewe uitgangspunte aansienlik soos ons hoop om later hierin kortliks aan te toon.

Gestel egter, om mee te begin, dat die definisie van prof. Grové aanvaar word.

Die nettowaardes van die onderneming word dan verkry deur die berekening van die kapitaalwaardes van die bates van die onderneming op 'n bepaalde moment en wel deur die opbrengs wat dit vir die besitter in die toekoms sal lewer te verdiskonteer. Hiervoor, stel hy, het ons (i) 'n algehele kennis van wat die toekoms in dié verband inhou en (ii) die rentekoers (bedoelende waarskynlik die verdiskonteringskoers) nodig. Met behulp hiervan kan ons 'n juiste teoretiese begrip (bedoel hy hiermee ook 'n teoreties juiste begrip?) vorm van die „ideale wins”, m.a.w. van die „rente van die kapitale waarde van die bate”.

Uit hierdie opsomming lei ek af dat prof. Grové twee heeltemal verskillende analitiese prosesse in die ekonomie met mekaar verwar. Die proses vir berekening van die kapitaalwaardes van bates kom wel in die ekonomiese teorie voor, met name veral in die Keynesiaanse teorie, maar die bedoeling met hierdie proses is om die verwagte winskoers (die effektiwiteit van die kapitaal) te bepaal. Hierdie verwagte winskoers stel die kapitaalbesitter instaat om te besluit of hy sy kapitaal in 'n betrokke bate sal investeer en hy sal dit doen totdat die verwagte grenswinskoers

(grenseffektiwiteit van die kapitaal) gelyk is aan die heersende rentekoers. Hierdie argumentasie is waarskynlik verantwoordelik vir die feit dat hy wins gelyk stel aan die rente van die kapitale waarde van die bate. Hierdie proses, wat bepaalbaar is vir die vraag na produksiegoedere, verwar hy ten onregte met die waarderingsproses wat toegepas word vir die bepaling van die wins. Lg. proses probeer vasstel wat die deel van elke bate is wat opgeoffer was vir die verkryging van die inkomstes vir die betrokke periode. Op grond van hierdie verwaring, o.m., kom hy dan ook waarskynlik tot die foutiewe opvatting „dat die ekonomiese manier van dink (t.o.v. winsbepaling) op die teorie berus dat die waardasie van kapitale waarde gemaak moet word op die basis van die verwagte toekoms en nie op die basis van die sogenaamde feite van die verlede nie.”

Die voorbeeld wat prof. Grové aanhaal ter illustrasie is dus a.g.v. die bostaande foutiewe beskrywing van wat die ekonomies juiste wins is nie van toepassing nie. Ander verklarings vir die omstandighede van die voorbeeld is waarskynlik moontlik maar dit het nie sin om hier daaroor uit te wei nie. Om dus tot die gevolgtrekking te geraak, aan die hand van die voorbeeld, dat „die rekeningkunde begrip van wins mag verbruik van kapitaal insluit en mag ook toename in kapitaal (geheel of gedeeltelik) uitsluit”, lyk my nie juis nie. Dit is slegs waar vir sover daar 'n verandering in geldwaarde optree — maar dit laat prof. Grové buite beskouing.

Die res van die betoog kan in kort so gestel word: Die konvensionele

rekeningkundige beginsels maak nie voorsiening vir die waardering van onsigbare kapitalbates nie en dit lei tot 'n foutiewe winsberekening. Die rekenmeester moet dus kies 1) óf om slegs 'n „historiese weergawe” te gee van wat verdien is, „sonder om aan te dui of dit 'n inkomste of 'n kapitale verdienste is”; 2) óf hy moet 'n waardasie van die onsekere toekoms maak; 3) óf hy moet 'n aanduiding gee van waar sy tradisionele rekeninge en metodes nie rekening hou met die onsigbare kapitaalwaardes nie en dit dan aan sy lesers oorlaat om te besluit hoe optimisties of pessimisties die syfers in die finale rekeninge van die onderneming is.

Uit 'n kritiese oogpunt kan ek nie anders nie as om die hele betoog te sien as 'n pragtige voorbeeld van die moeikhede waarin 'n persoon verval as hy uitgaan van 'n balanswaardingsdefinisie van wins.

Soos reeds aangetoon is die alternatief vir dié metode om die historiese kosprys as uitgangspunt vir die winsberekening te kies. Die beswaar van prof. Grové teen die metode is dat die kapitaal van die onderneming nie onaangeraak gelaat word nie. Ek kan egter nie insien hoe 'n onderneming op sy kapitaal kan inteer indien slegs gerealiseerde ontvangstes as inkomste beskou word mits daarvan alle kostes — kontraktueel (wetlik afdwingbaar) en nie-kontraktueel — afgetrek word.

Hiermee skakel ons nie die probleem van waardering uit nie maar bring ons dit tot eenvoudige dimensies. Met hierdie metode is ons instaat om aan elke afsonderlike bate-item die nodige aandag te gee en hoef ons nie 'n globale

skatting van die opbrengsvermoë van die onderneming te maak nie.

In hierdie waarderingsproses speel die historiese kosprys die oorheersende rol — natuurlik aangesuiwer met enige verandering in die geldwaarde.

So bv. sal 'n masjien gewaardeer word teen sy historiese kosprys verdeel oor sy produksievermoë. Gestel 'n bepaalde installasie kan 10 miljoen pare skoene vervaardig en kos £10,000. Gedurende 'n bepaalde periode word 1 miljoen pare vervaardig dan is die koste van die masjien vir daardie periode £1,000.

Rente op kapitaal is natuurlik ook 'n koste al is dit 'n eenmansaak waarin die eienaar alle kapitaal self voorsien. Hierdie koste en die koste van entrepreneurs (een van prof. Grové se onsigbare bates) is natuurlik maklik berekenbaar met behulp van die „opportunity“-koste beginsel.

Om onsigbare kapitaalwaardes in die balansstaat op te neem maak die rekeninge heeltemal subjektief en vir alle objektiewe beoordeling nutteloos.

Hierdie subjektiewe element moet ons oorlaat aan die kapitaalverskaffer en die bestuur. Hulle moet dink in terme van verwagte wins en nie die rekenmeester en die ekonoom nie.

F. J. DU PLESSIS.

P.U. vir C.H.O.

- 1) J. A. Grové: „Vasstelling van Wins in Besigheid.” Bylaag tot *Koers* deel XXVI, November-Desember 1958, pp. 222-232. (Inogurele rede gehou by die aanvaarding van die Buitengewone Professoraat in Rekeningkunde en Ouditkunde aan die P.U. vir C.H.O., op 19 September 1958).
- 2) Twee-en-twintig voorgraadse ekonomiehandboeke wat ek in dié verband nagslaan het, het almal direk of indirek van hierdie definisie uitgegaan.